

6.4.2021

EOAK/2742/2020

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

RAJOITUSTOIMENPITEIDEN VALVONTA JA KÄYTTÖVARAT

1 KANTELU

Kantelija arvosteli entisen sijaishuoltopaikkansa ja Kouvolan sosiaali-toimen (nykyään Kymsote) menettelyä sijaishuoltonsa järjestämisessä ja sen valvonnassa.

Kantelija täydensi kirjoitustaan hänen kanssaan käydyssä puhelinkes-kustelussa.

Kantelijan mukaan hänen kohtelunsa ei ollut lastensuojelulain mu-kaista. Kantelija kertoi muun muassa, että hänet oli toistuvasti hatka-reissujen jälkeen riisutettu alastomaksi ja hän oli joutunut ohjaajien val-vonnassa kyykistymään. Henkilöntarkastuksia olivat tehneet sekä miespuoliset että naispuoliset ohjaajat.

Kantelija kertoi sen lisäksi, mitä kantelukirjoituksessa oli tuotu esiin, että käytettäessä laitoksen ns. nuortenpuhelinta puheaikaa ja sitä, ke-nelle puhelut soitettiin, oli rajoitettu. Lisäksi ohjaajat olivat kuunnelleet puheluja. Rajoituksista ei tältä osin kantelijan mukaan ollut tehty pää-töksiä.

Edelleen kantelijan mukaan hänen liikkumisvapauttaan oli rajoitettu lai-toksen säännöillä ilman laissa olevia perusteita.

Kantelija kertoi myös, että liikkumisvapauden rajoituspäätös (Lvr) oli ollut pisimmillään vuonna 2018 voimassa kolme kuukautta samoin kuin yhteydenpidon rajoituspäätös (Ypr). Rajoituspäätökset oli tehty laitok-sessa. Kantelijalle oli kertomansa mukaan ilmoitettu, että laitos voi anoa jatkoa rajoituksiin sosiaalityöntekijältä ja laitos voi tehdä päätök-set.

Edelleen kantelija toi esiin, että laitos oli avannut (yhdessä kantelijan kanssa) kaiken hänelle lähetetyn postin lukuun ottamatta viranomais-postia. Kantelija kertoi yhdestä tapauksesta vuonna 2018, jossa laitok-sen johtaja oli avannut ja lukenut kantelijan poikaystävän hänelle lä-hettämän kirjeen.

Kantelijan mukaan käyttövaroja oli maksettu laissa säädettyä vähem-män eikä käyttövaroja ollut maksettu lainkaan hatkareissujen ajalta. Kantelijan mukaan laitos myös säännösteli ja tarkkaili käyttövarojen käyttämistä.

Vielä kantelija toi esiin, että hänelle ei ollut maksettu sijoituksen loppuessa hänelle maksettavaksi kuuluneita vaaterahoja kokonaisuudessaan.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta Kymsote antoi lausunnon ja liitti siihen sosiaalityöntekijöiden selvitykset. Selvitystä pyydettiin myös Nuorten Väylältä. Lausunto ja selvitykset ovat tämän päätöksen liitteinä.

Nähtäväksi pyydettiin myös kantelijalle tehdyt rajoituspäätökset ja laitoksessa laadittuja kantelijaa koskevia päivittäismerkintöjä.

Käytettävissäni on ollut myös Etelä-Suomen aluehallintoviraston tarkastuskäynnistä Nuorten Väylään laadittu pöytäkirja.

3 RATKAISU

Johdanto

Totean aluksi, että kantelijan sijaishuolto on päätynyt ja hän on siirtynyt lastensuojelulain tarkoittamaan jälkihuoltoon. Kantelijalla on oikeus jälkihuollon palveluihin ja siihen tukeen, mitä jälkihuoltoa koskevissa säännöksissä on todettu.

Olen tässä ratkaisussani (kohdat 3.1 – 3.6) arvioinut sijoittajakunnan ja kantelijan silloisen sijoitusyksikön (Nuorten väylä) päätöksentekoa lähinnä arvioiden asiassa tehtyjä ja minulle toimitettuja päätöksiä ja niihin liittyviä päätösmerkintöjä. Edelleen olen arvioinut myös kantelijan esittämää käyttövarojen ja vaaterahojen maksuun liittyvää laitoksen ja sijoittajakunnan menettelyä.

3.1. Yhteydenpidon ja liikkumisvapauden rajoittaminen

Kymsoten selvityksestä ilmenee, miten kantelijaa koskevia yhteydenpidon rajoituspäätöksiä on tehty vuosina 2018 ja 2019.

Selvityksestä ja siihen liitetyistä kantelijaa koskevista rajoituspäätöksistä ilmenee, että kantelijan liikkumista rajoitettiin laitoksessa tehdyillä rajoittamispäätöksillä ajalle 27.4.-3.5.2018, 14.7.-20.7.2019 ja 15.5.-21.5.2019. Lisäksi sijoittajakunta teki yhden liikkumisvapauden rajoituspäätöksen ajalle 16.5.-14.6.2019. Yhteydenpitoa on rajoitettu neljällä yhteydenpidon rajoituspäätöksellä. Kaksi näistä oli lyhytaikaisia laitoksessa tehtyjä päätöksiä.

Päätökset on tehty päätöksentekijälle kuuluvan harkintavallan rajoissa ja niistä on ollut aikanaan mahdollisuus valittaa hallinto-oikeuteen. Tältä osin minulla ei ole aihetta epäillä, että asiassa olisi toimittu toimenpiteitani edellyttävällä virheellisellä tavalla.

3.2 Päätökset on tehtävä hallintolain mukaisella tavalla

Edellä kohdassa 3.1 todetusta huolimatta huomioni kiinnittyi kuitenkin eräisiin päätöksenteossa olleisiin muodollisiin puutteisiin.

Kaikissa laitoksessa tehdyistä rajoituspäätöksistä ilmenee, että kantelija on jätetty kuulematta asian kiireellisyyden vuoksi. Kiireellisyyttä ei ole kuitenkaan päätöksissä perusteltu, eikä se ilmene myöskään aina muista kantelijasta tehdyistä asiakirjamerkinnöistä.

Päätösten mukaan kantelijan mielipidettä on kuitenkin selvitetty, mutta päätöksissä ei ole kuvattu tarkemmin mielipiteen sisältöä.

Sijoituskunnassa tehdystä liikkumisvapauden rajoituspäätöksestä ei ilmene, kuultiinko asianosaisia, ja jos ei kuultu, miksi kuuleminen on mahdollisesti jätetty suorittamatta.

Ennen päätöksen tekemistä kaikkia asianosaisia on kuultava ja lapsen mielipide selvitettävä. Asianosaisen kuulemisesta ja perusteista, jotka oikeuttavat kuulematta jättämiseen on säädetty hallintolain 34 §:ssä. Kiireellisten rajoitustoimenpiteiden kohdalla kuulematta jättäminen voi lähtökohtaisesti tulla kyseeseen tilanteissa, joissa kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudelle tai ympäristölle.

Lapsen mielipiteen selvittämisestä on säädetty lastensuojelulain 20 §:ssä.

Myös päätösten tiedoksiannossa on saattanut olla virheitä - tai ainakaan tiedoksiantomenettely ei ilmene minulle toimitetuista asiakirjoista.

Liikkumisvapauden rajoituspäätöksestä 14.7.2018 ei ilmene, miten, milloin ja kuka on päätöksen tehnyt. Tiedoksiantomerkintöjen perusteella näyttäisi siltä, ettei päätöstä ole annettu kantelijalle tiedoksi. Muille asianosaisille päätös on merkintöjen mukaan annettu tiedoksi.

Liikkumisvapauden rajoituspäätös, joka on tehty 16.5.2019 (allekirjoitettu) on lähetetty asianosaisille tiedoksi ennen päätöksen allekirjoittamista. Kantelijalle päätös on annettu tiedoksi päätöspäivänä.

Rajoituspäätös on annettava jokaiselle asianosaiselle todisteellisesti tiedoksi. Päätöksen valitusaika alkaa kulua tiedoksisaannista. Tiedoksiantotapa on valittava siten, että asianosaisella on tosiasialliset mahdollisuudet turvautua muutoksenhakukeinoihin. Laitoksen ja kunnan on merkittävä asiakirjoihinsa, milloin ja miten tiedoksianto on tapahtunut.

Huomioni on kiinnittynyt myös yhteydenpidon rajoitusta koskeviin päätöksiin. Niissä kantelijan yhteydenpitoa oli rajoitettu muun muassa niin, että kantelija sai pitää yhteyttä ”äitiin, isään ja siskoon”; toisessa päätöksessä niin, että päätös ”koskee kaikkia muita, paitsi äitiä ja isää”, ja kolmannessa päätöksessä niin, että ”rajoitetaan [kantelijan] yhteydenpitoa kaikkiin muihin kuin perheenjäseniin”.

Yhteydenpidon rajoittamisesta on tehtävä lastensuojelulain 63 §:n mukaan päätös, jonka tulee olla määräaikainen, enintään yksi vuosi kerrallaan. Päätöksessä on mainittava rajoituksen syy, henkilöt, joihin

rajoitus kohdistuu, millaista yhteydenpitoa rajoitus koskee ja missä laajuudessa rajoitus toteutetaan.

Joissain poikkeuksellisissa tilanteissa lapsen yhteydenpitoa saattaa kuitenkin olla välttämätöntä rajoittaa myös silloin, kun rajoituksen kohteena olevaa henkilöä tai henkilöpiiriä ei voida määritellä.

Yhteydenpidon rajoituspäätöksellä on silloin, kun se on tehty yksilöimättä rajoituksen piirissä olevia henkilöitä, voitu kuitenkin tosiasiallisesti myös rajoittaa lapsen ja hänelle - laissa tarkoitettujen - läheisten välistä yhteydenpitoa. Tällöin asianosaisena pidettävälle henkilölle ei ole annettu päätöksiä tiedoksi eikä heillä tästä syystä ole ollut mahdollisuuksia saattaa päätöksiä tuomioistuinkontrollin piiriin. Näin näyttää tapahtuneen myös kantelijaa koskevassa päätöksenteossa. Tämän takia pidän menettelyä virheellisenä ja kantelijan oikeuksia vaarantaneena.

Totean laitoksen puhelinkäytännöistä vielä seuraavaa.

Kantelija kertoi, että käytettäessä laitoksen ns. nuortenpuhelinta puhe-aikaa ja sitä, kenelle puhelut soitettiin, oli rajoitettu. Lisäksi ohjaajat olivat kuunnelleet puhelua. Rajoituksista ei tältä osin kantelijan mukaan ollut tehty päätöksiä.

Saamani selvityksen mukaan laitoksen yksikön molemmilla osastoilla oli käytössä ns. nuorten puhelin, jota nuori voi käyttää halutessaan omiin puheluihinsa. Mikäli nuorella on yhteydenpidon rajoitus, voi hän soittaa nuorten puhelimella niille henkilöille, jotka rajoituspäätöksessä ovat sallittuja. Selvityksen mukaan puheluita ei kuunnella missään tilanteessa; nuori voi puhua omassa huoneessaan, jossa ei ole muita paikalla.

Selvityksessä on siten kiistetty kantelijan arvostelu. Minulla ei ole enää mahdollisuuksia selvittää asiaa enemmälti.

Saamastani sijoittajakunnan selvityksestä ilmenee kuitenkin, että laitoksella on ollut sellaisia omia sääntöjä puhelimen käytölle, jotka ovat saattaneet rajoittaa ainakin kantelijan tällöisiä mahdollisuuksia vapaaseen yhteydenpitoon haluamallaan tavalla.

Yhteydenpidon rajoitusten aikana sijoitetut nuoret saivat siis käyttää laitoksen ns. nuorten puhelinta.

Laitoksen selvityksen mukaan ”puhe-aikaa ei ole muutoin rajoitettu kuin, että kaikki halukkaat nuoret ehtivät päivän aikana käyttämään nuorten puhelinta”.

Totean yleisesti, että mikäli käytettävissä oleva puhe-aika on riittämätön, voi se itsessään rajoittaa mahdollisuuksia luontevaan yhteydenpitoon erityisesti, kun puhelut mitä todennäköisimmin ajoittuvat ilta-aikaan. Tämän takia parempi ja sijoitettujen lasten yhteydenpito-oikeutta edistävä menettely olisi mielestäni se, että tällaisia sijoitettujen lasten käytössä olevia puhelimia olisi tarjolla riittävä määrä ottaen huomioon

lastensuojelulaitoksen yksiköissä olevien lasten määrä sekä heidän yhteydenpitoansa koskevat yksilölliset tarpeet.

3.3 Henkilöntarkastus

Kantelija kertoi, että hänet oli toistuvasti muun muassa hatkareissujen jälkeen riisutettu alastomaksi ja hän oli joutunut ohjaajien valvonnassa kyykistymään. Henkilöntarkastuksia olivat kantelijan mukaan tehneet sekä miespuoliset että naispuoliset ohjaajat.

Selvityksessä on kiistetty kantelijan arvostelu myös tältä osin. Selvityksen mukaan kantelijaa ei ollut riisutettu alasti, vaan hänellä oli ollut käytössään kylpytakki, johon hän oli voinut pukeutua tarkastuksen aikana. Tarkastuksen oli suorittanut aina samaa sukupuolta oleva henkilö. Edelleen selvityksen mukaan nuorta ei pyydetä menemään tarkastuksen aikana kyykkyyne eikä sen aikana toimita muutoinkaan lain vastaisesti tai nuorta nöyryyttäen.

Lastensuojelulain 66 §:n mukaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai muutoin yllään 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, hänelle saadaan asian tutkimiseksi tehdä henkilöntarkastus.

Tarkastuksen tekee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Tarkastus on tehtävä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa, jollei erityisestä syystä muuta johdu.

Tarkastuksen tekijän ja siinä läsnä olevan henkilön on oltava lapsen kanssa samaa sukupuolta, jollei kyseessä ole terveydenhuollon ammattihenkilö. Henkilöntarkastuksen suorittava ja siinä läsnä oleva henkilö voi kuitenkin olla eri sukupuolta kuin lapsi, jos toimenpiteen suorittaminen välittömästi on välttämätöntä lapsen tai toisen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi.

Totean ensin yleisesti seuraavan.

Henkilöntarkastuksella tarkoitetaan sen tutkimista, mitä lapsella on vaatteissaan tai muutoin yllään. Henkilöntarkastus ei oikeuta riisuttamaan lasta alasti.

Edellytyksenä henkilöntarkastuksen suorittamiselle on, että laitoksen henkilökunnalla on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai muutoin hallussaan päihtymistarkoitukseen käytettäviä aineita tai aineen käyttöön soveltuvia välineitä tai sellaisia aineita ja esineitä, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Henkilöntarkastuksia ei voida siten tehdä säännönmukaisesti tai rutiininomaisesti tai kaikkia lapsia koskevana toimenpiteenä.

Henkilökohtaisen koskemattomuuden ja yksityiselämän suoja edellyttää, että tarkastuksen suorittaa samaa sukupuolta oleva henkilö ja tästä poikkeamisen tulee olla mahdollisimman rajoitettua. Henkilöntarkastus on aina tehtävä suurta hienovaraisuutta noudattaen ja lapsen

fyysistä koskemattomuutta, sukupuoli-identiteettiä, ihmisarvoa ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vaatimus siitä, että tarkastusta tehtäessä läsnä on kaksi henkilöä, ei ole yhdentekevä, vaan se osaltaan varmistaa niin tarkastuksen kohteena olevan lapsen, kuin tarkastuksen suorittavan työntekijänkin oikeusturvaa. Tarkastuksen tarpeellisuudesta ja sen tekemiseen liittyvistä menettelyistä voi vallita erilainen näkemys laitoksen työntekijöiden ja lapsen välillä. Lapsen ja tarkastuksen tehneen henkilön oikeusturvan tehostamiseksi ja myös sen varmistamiseksi, että tarpeen mukaan on mahdollista arvioida tarkastukseen liittyviä olosuhteita riittävästi myös jälkikäteen, tulee tarkastaminen pääsääntöisesti tehdä niin että tarkastuksen tekijät ovat lapsen kanssa samaa sukupuolta. Mikäli tarkastuksessa säännöksen tarkoittamasta erityisestä syystä on läsnä sen tekijän lisäksi vain yksi työntekijä tai lapsen kanssa eri sukupuolta oleva henkilö, tulee tämä menettely kirjaamisen yhteydessä erikseen mainita ja perustella.

Henkilöntarkastusta koskevista asiakirjamerkinnöistä tulee selvästi ilmetä, millä tavoin tarkastus on tehty ja toimeenpantu, ja kuka siinä on ollut läsnä. Tällaisella menettelyllä voidaan myös jälkikäteen varmistaa, että henkilöntarkastus on tehty asianmukaisesti, siis siten kuin lainsäädännössä edellytetään.

Kantelija on kertonut, että hänet oli säännönmukaisesti tarkastettu esimerkiksi lomilta tullessa. Kuitenkin minulle on toimitettu vuosilta 2018-2019 vain seitsemän henkilöntarkastusta koskevaa ratkaisua.

Vaikka minulle on laitoksen selvityksessä kerrottu, että tarkastukset on tehty samaa sukupuolta olevien (nainen) läsnä ollessa, ilmenee ratkaisuista, että joidenkin tehtyjen henkilöntarkastuksen toimeenpanoon on osallistunut myös miehiä. Asiakirjoista ei ilmene, miksi henkilöntarkastus on tehty näin, ja jos tarkastus on pitänyt tehdä kiireellisesti, perusteita tähän ei ilmene ratkaisuista tai kirjausmerkinnöistä.

Totean tämän takia vielä seuraavan.

Lastensuojelulain 74 §:ssä säädetään, että lain 65–73 §:ssä tarkoitettujen rajoitustoimenpiteiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi on lastensuojelulaitoksen asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet.

Kirjaamisen tulee sisältää muun muassa rajoitustoimenpiteen kuvaus, toimenpiteen peruste ja kesto, toimenpiteestä päättäneen, sen käytännössä toteuttaneen ja siinä läsnä olleen henkilön nimi sekä lastensuojelulain 66 §:n 1 momentissa tarkoitettu erityinen syy. Lisäksi on mainittava toimenpiteen mahdollinen vaikutus hoito- ja kasvatussuunnitelmaan.

Kirjausmerkinnöistä on selvittävä myös se, miten rajoitustoimenpide on tosiasiallisesti toteutettu ja onko samanaikaisesti tai peräkkäin käytetty eri rajoitustoimenpiteitä.

Päätöksen perustelut sekä päätöstä koskevat kirjausmerkinnät, kuten myös siihen liittyvät lapsesta laaditut päivittäismerkinnät, ovat

valvonnan väline. Näiden asiakirjamerkintöjen perusteella lapsen asi-
oista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on mahdollisuus arvioida, onko
rajoitustoimenpiteisiin ollut edellytyksiä. Lisäksi sosiaalityöntekijä voi
kirjausten perusteella varsinkin erimielisyystilanteissa arvioida yh-
dessä lapsen ja laitoksen kanssa, onko sijaishuoltopaikka toiminut asi-
assa lainmukaisella tavalla.

Kirjausten avulla voidaan myös arvioida sitä, miten rajoitustoimenpitei-
den käyttöä mahdollisesti voitaisiin tulevaisuudessa vähentää tai nii-
den käyttämisestä luopua kokonaan. Päätösten perustelujen sekä asi-
anmukaisten kirjausmerkintöjen perusteella arvioidaan siis myös sijais-
huollon laatua. Asianmukainen kirjaaminen on tärkeää myös työnteki-
jöiden oikeusturvan kannalta.

3.4 Postin avaaminen

Kantelijan mukaan laitos avasi (yhdessä kantelijan kanssa) kaiken hä-
nelle lähetetyn postin lukuun ottamatta viranomaispostia. Kantelija ker-
toi yhdestä tapauksesta vuonna 2018, jossa laitoksen johtaja oli avan-
nut ja lukenut kantelijan poikaystävän hänelle lähettämän kirjeen.

Selvityksessä on kiistetty tämä arvostelu. Minulla ei ole mahdollisuutta
asiaa enää enemmän selvittää. Totean kuitenkin yleisesti seuraavaa.

Lastensuojelulain 67 §:n mukaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että
lapsella on hallussaan 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esi-
neitä taikka lapsen olinpaikka on sijaishuollon tarkoituksen toteutta-
miseksi kiireellisesti selvitettävä, saadaan hänen käytössään olevat ti-
lat tai hallussaan oleva omaisuus tarkastaa.

Edelleen säännöksen mukaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että
lapselle osoitettu kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen
viesti taikka muu lähetys sisältää 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja ai-
neita tai esineitä, saadaan lähetysten sisältö tarkastaa kirjettä tai
muuta luottamuksellista viestiä lukematta.

Mikäli lapselle osoitettuja posteja tai hänen huoneensa tarkastetaan,
tulee tälle olla laissa tarkoitettu peruste, joka on arvioitava yksilöllisesti
ja asianmukaisesti kirjattava lapsen asiakasasiakirjoihin. Lapsen postin
tarkastusta ei voi tehdä muutoin kuin laissa säädetyillä edellytyksillä.
Säännönmukainen lapsen postien tarkastaminen ilman konkreettista
epäilyä siitä, että postilähetys sisältäisi lastensuojelulaissa tarkoitettuja
aineita tai esineitä, ei ole sallittua.

3.5 Käyttövarat ja vaaterahat

Kantelijan mukaan käyttövaroja on hänelle maksettu laissa säädettyä
vähemmän eikä käyttövaroja maksettu lainkaan hatkareissujen ajalta.
Kantelijan mukaan laitos myös säännösteli ja tarkkaili käyttövarojen
käyttämistä.

Kantelijan mukaan hänelle ei ole myöskään maksettu sijoituksen loppuessa hänelle maksettavaksi kuuluneita vaaterahoja kokonaisuudessaan.

Kymsoten selvityksessä on todettu, että kantelijalle on maksettu liian vähän käyttövaroja.

Totean käyttövaroista vielä seuraavaa.

Kun lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa koskevien säännösten mukaisesti, kunnan on huolehdittava, että hänen opintojaan ja harrastuksiinsa tuetaan tarvittaessa taloudellisesti.

Taloudellisen tuen lisäksi lapselle tai nuorelle on hänen omaan käyttöönsä henkilökohtaisia tarpeita varten annettava kalenterikuukaudessa käyttövaroja iästä ja kasvuympäristöstä riippuen seuraavasti:

- 1) alle 15-vuotiaalle lapselle määrä, joka vastaa hänen yksilöllistä tarvettaan; ja
- 2) 15 vuotta täyttäneelle lapselle tai nuorelle vähintään määrä, joka vastaa yhtä kolmasosaa elatustukilain 9 §:ssä säädetyistä yhdelle lapselle suoritettavasta elatustuen määrästä.

Säännöksen mukaan alaikäisellä on oikeus itse päättää maksettujen varojen käytöstä sen estämättä, mitä holhustoimesta annetussa laissa säädetään. Koska varat on tarkoitettu sijoitettujen lasten käyttöön ja ovat heidän määrättävänä, sijaishuoltopaikalla ei ole oikeutta pyytää lapselta erityistä selvitystä käyttövarojen käytöstä. Sijaishuoltopaikka ei voi myöskään rajata tai kieltää yksipuolisesti lapselta joidenkin hyödykkeiden hankkimista.

Lapsen sijoituspaikan tulee pitää kirjaa lapselle annettujen käyttövarojen maksamisesta. Kirjausten perusteella lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi arvioida, miten käyttövaroja on lapselle maksettu. Käyttövarojen maksamisesta tehdyt kirjaukset on lähetettävä sijaishuoltopaikasta oma-aloitteisesti lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle vuosittain.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on valvontavastuu käyttövarojen maksamisesta. Laitoksen ja sijaishuollosta vastuussa olevan kunnan tulee pystyä tekemään tarvittaessa selvitys lapsen rahavarojen käytöstä ja maksamisesta (maksutapahtumista) koko sijoituksen ajalta.

Jos lapsen sijaishuoltopaikkaa muutetaan tai huostaanotto lopetetaan, on vastuussa olevan sijoittajakunnan viranhaltijan huolehdittava siitä, että lapselle kuuluvat käyttövarat tai muu lapselle kuuluva laitoksen tai sijaishuoltopaikan hallussa ja säilytettävänä oleva omaisuus maksetaan, suoritetaan tai annetaan lapselle sijaishuoltopaikkaa muutettaessa tai sijaishuollon päättyttyä.

Kantelija on myös kertonut, ettei hän ole saanut itselleen täysimääräisesti hänelle kuuluvia vaaterahoja.

Laitoksen antamassa selvityksessä on kerrottu, millä tavoin ja millä edellytyksillä vaaterahaa on maksettu.

Saamani selvityksen mukaan vaaterahaa ”tiliöidään” (varataan), lapsen vaatehankintoihin 500 euroa vuodessa. Lapsi ei saa rahaa itselleen, vaan ostokset tehdään yhdessä laitoksen työntekijän kanssa. Selvityksestä kuitenkin ilmenee, että ”jos nuori ei tarvitse vaatteita voidaan raha käyttää muihin tarpeellisiin hankintoihin esim. itsenäistymiseen tarvittaviin kodinkoneisiin, tekstiileihin yms.”

Selvityksen mukaan kantelija karkasi ennen sijoituksen päättymistä, eikä enää palannut laitokseen.

Saamastani selvityksestä on pääteltävissä, että kaikille sijoitetuille lapsille maksettiin 500 euroa vuodessa vaaterahan nimellä. Selvityksestä myös ilmenee, että rahaa voitiin käyttää myös muihin tarkoituksiin. Ilmeisesti lapsille edellä kuvatulla tavalla maksettava vaateraha on viimekädessä ollut osa sijoittajakunnan suorittamaa sopimuksen mukaista korvausta palveluntuottajalle. Tästä minulle ei kuitenkaan ole annettu tarkempaa selvitystä. Kymsoten selvityksessä on vain todettu, että kantelijalle on suoritettu vaaterahaa 649,50 euroa sijoituksensa aikana.

Totean muun selvityksen puuttuessa, että kyseistä vaaterahaa voitiin maksaa myös muihin esimerkiksi itsenäistymistä tukeviin tarkoituksiin siinä tilanteessa, jossa lapsi ei tarvinnut koko summaa nimenomaisesti vaatteiden hankkimiseen. Jos kyse on ollut kunnalle kuuluvasta kustannuksesta (sopimuksen mukainen päivähinta) ja jos vaateraha on edellä kuvatulla tavalla ”kuulunut” sopimuksen mukaan lapselle, on mahdollista, että kantelijalle ei ole suoritettu täysimääräisesti hänelle kuuluvia korvauksia. Tämän asian selvittäminen kuuluu kuitenkin sijoituksen lakattua Kymsotelle.

Mielestäni Kymsoten tulisi hyvittää kantelijalle saamatta jääneet käyttövarat ja myös selvittää se, miten kantelijalle mahdollisesti kuuluvien saamatta jääneiden vaaterahojen osalta tulisi toimia.

3.6 Sijaishuollon valvonta

Kymsoten selvityksessä on todettu, että kantelija ei ole tuonut sijoituksen aikana sosiaalityöntekijöiden tietoon kantelussa kuvaamiaan epäkohtia. Hän on selvityksen mukaan toiminut hyvässä yhteistyössä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Sosiaalityöntekijöiden antamista selvityksistä ilmenee, miten sosiaalityöntekijät ovat pitäneet yhteyttä kantelijaan ja miten he ovat pyrkineet selvittämään kantelijan esittämiä huolenaiheita.

Koska kantelijan sijoitus on päättynyt, totean vain yleisesti seuraavan.

Lapsen sijoittaneen kunnan ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava sijaishuollon tosiasiallista järjestämistä ja sen laatua. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on erityisesti

valvottava lapsen kohdistettuja rajoitustoimenpiteiden käyttöä sekä sijaishuoltopaikan kasvatustöitä ja käytäntöjä.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvollisuutena on varmistua siitä, että sijaishuoltopaikka vastaa hänen vastuullaan olevan sijoitetun lapsen etua siten kuin lastensuojelulain 5 §:ssä on säädetty ja lastensuojelulain 30 §:n mukaisessa asiakassuunnitelmassa on tarkemmin määritelty. Tämä edellyttää vastuussa olevan työntekijän tekemiä henkilökohtaisia käyntejä sijaishuoltopaikassa lapsen tapauksiksi ja henkilökohtaisen suhteen luomiseksi. Lapsen sijaishuoltopaikan valvonnan tulee olla jatkuvaa riippumatta siitä, onko sijaishuoltopaikan osalta ilmennyt aihetta erityiseen huoleen.

Korostan vielä, että sosiaalityöntekijän tulee arvioida sille toimitettujen rajoituspäätösten asianmukaisuus, ennen kaikkea myös sitä, onko rajoituspäätökset tehty siten kuin lainsäädännössä on edellytetty

4 TOIMENPITEET

Kiinnitän Kymsoten huomiota edellä kohdassa 3.2 päätösten tekemisestä ja yhteydenpito-oikeudesta, kohdassa 3.3 henkilöntarkastuksen toimeenpanosta ja kohdassa 3.5 käyttövaroista ja vaaterahasta sanottuun.

Pyydän, että Kymsote ilmoittaa **30.5.2021 mennessä**, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt kohdassa 3.5 käyttövaroista ja vaaterahasta esittämäni johdosta.

Pyydän myös, että Kymsote antaa tästä päätöksestä tiedon Nuorten Väylälle.

Tässä tarkoituksessa lähetän tästä päätöksestäni jäljennöksen Kymsotelle.